

טעמא דאורייתא

גליון שבועי מבית אליה תמימה

פרשת בראשית התשפ"ב - גליון 61

עבודת הימים שאחרי המועדים

עומדים אנו בימים שאחרי סיום כל המועדים, וזכינו לראש השנה יום הכיפורים חג הסוכות שמיני עצרת ושמיחת תורה. ובודאי רצונו וחפצו של כל אחד לעשות קנין לכל העבודה וההתעלות של כל הימים הגדולים. ופעמים הרבה יש תחושה קשה בסיום כל המועדים שאחר שזכינו לימים אלו של התרוממות וקירבת ה' עכשיו חוזרים לימים הרגילים וחסרנו כל זאת, ומרגישים כלפי הקב"ה קשה עלינו פרידתך.

והנה יש ב' דרכים לזכות למצב של המועדים עצמם גם במשך השנה. הדרך האחת היא ע"י יום השבת, שמתנה טובה נתן הקב"ה לישראל והיא השבת, ובאמת השבת גדולה יותר מכל המועדים וגם קירבת ה' שבשבת היא לאין ערוך וכמו שגילו לנו חז"ל במשל המבהיל שכתבו בטעם הדין שגוי שבת חייב מיתה (מדרש רבה פר' בשלח) וז"ל משל למלך שיושב עם המטרונא העובר ביניהם חייב מיתה, והיינו ששבת נמשלה למלך המתייחד עם אשתו, ואין עוד פגיעה גדולה כ"כ במלך כמי שנכנס לחדר יחוד שלו עם אשתו. כך יום השבת הוא כביכול "חדר יחוד" של ישראל עם הקב"ה, וכמה גדולה קירבת ה' שבשבת ואפשר להמשיך את כל הרוממות של המועדים ע"י יום השבת.

עוד דרך יש לנו ע"פ היסוד הנפלא שכתב לנו בעל העקידה בענין סוכה (שער ס"ז פרק שביעי) שכתב לבאר טעם הדין שלימוד תורה בעיון פטור מן הסוכה, והמפרשים פירשו ע"פ פשוטו שלימוד בעיון צריך ישוב הדעת וא"א ללמוד בסוכה וממילא אינו כעין תדורו. אבל בעל העקידה שם כתב וז"ל אמנם "לימוד של עיון הותר לפי שהלמוד אשר על זה התואר הוא עצמו גופה של סוכה וטעמה". והיינו שלימוד בעיון פטור מן הסוכה משום שאינו צריך לסוכה, שלימוד הורה בעיון הוא עצמו כגופה של סוכה. והביאור בזה שמעלת הלימוד בעיון הוא שהאדם שקוע כולו בתוך התורה, וכיון שהתורה היא הדביקות הגדולה ביותר בקב"ה א"כ הלומד בעיון הריהו כנכנס לתוך כנפיו של הקב"ה כביכול והוא ממש כישיבה בסוכה.

וא"כ הרי דבר זה נוהג כל השנה, ויכולים אנו כל השנה להגיע למדרגת הסוכה ולהמשיך את הקירבת ה' שבחג הסוכות, ע"י ששקע בלימוד התורה בעומק העיון ובזה נידבק בקב"ה ונזכה למעלת המועדים.

אך מלבד זאת עיקר העבודה בימים של אחרי המועדים, אינה להמשיך את המצב של המועדים עצמם, אלא לעשות קנין בכל העבודה והעליה של המועדים, ולקנות אותה לכל ימות החול של השנה. וכידוע מה שהיו אומרים בעלי המוסר שאין נכון לומר ש"עבר עלינו המועד" אלא ש"נוסף לנו המועד" והיינו שמועד אינו דבר ששייך לזמנו בלבד ואחר שעבר הזמן חלף ענינו, אלא המועד שייך לכל השנה, ובזמן של המועד אנו רוכשים את העבודה והקנינים של המועד ומכח זה יש לנו אותם לכל השנה. וא"כ עבודת הימים של אחר המועדים היא להכניס את קניני המועדים לימות החול של השנה.

ונראה שיסוד זה מפורש ממש בדברי חז"ל, דהנה הבאנו בגליון חג הסוכות את דברי חז"ל המופלאים והסתומים בפסיקתא דרב כהנא (פיסקא דביום שמיני עצרת) שאמרו שם מתחילה היתה דעתו של הקב"ה ליתן לישראל מועד בכל אחד מחדשי הקיץ, בניסן פסח, באייר פסח שני, בסיוון שבועות, בתמוז ראש השנה, באב יום הכיפורים, באלול סוכות ובתשרי שמיני עצרת. אלא כיון שחטאו בעגל בחודש תמוז ולא היו ראויים בטל מהם ג' חדשים תמוז אב אלול, ובא תשרי ופרע את שלשתן. עיי"ש היטב בכל דברי המדרש מה שמתבאר.

ודברי הפסיקתא תמוהים עד מאוד, מה ענין ראש השנה אצל חודש תמוז ואין יתכן שיהיה ראש השנה בחודש תמוז. וכמו"כ אין מובן מה ענין יום הכיפורים אצל חודש אב (והרי יסוד יוה"כ בתשרי הוא משום שבים זה נתכפר לישראל מעשה העגל ומכח זה נקבע להם יוה"כ לדורות) ומה ענין סוכות לחודש אלול. ומלבד זאת צריך להבין בעיקר דברי המדרש, מ"ט באמת ביקש הקב"ה ליתן לישראל מועד בכל אחד מחדשי הקיץ, מה יש בחדשי הקיץ דווקא ולמה לא בחדשי החורף.

אך הביאור שבדברי המדרש הללו מתבאר יסוד גדול מאוד בכל עניינם של המועדים. וראשית מתבאר בזה שבאמת כל המועדים אין עניינם דווקא מחמת זמן מסויים, והמועד של ר"ה לא נתחדש מחמת זה שבא' תשרי נברא העולם, וכן המועד של יוה"כ לא נתחדש מחמת זה שבי' תשרי נתכפר מעשה העגל והמועד של סוכות לא נתחדש מחמת העמים שנתנו הראשונים והגר"א לזאת שהוא בט"ו תשרי. אלא כל המועדים הם מציאות שקבע הקב"ה בעצם בבריאה, שכל שנה יש יום שבו הקב"ה דן את העולם והוא יום המלכות, וכמו"כ כל שנה יש יום שיהא לכפרה לישראל, וכל שנה יש מועד שבו יהא השראת השכינה בישראל. אלא שזמנם של מועדים אלו נקבע לפי הזמן היותר מתאים ומוכשר להם, ויום בריאת העולם הוא זמן מתאים ומוכשר לדון בו את העולם, וכמו"כ זמן הכפרה על ממעשה העגל הוא זמן מוכשר לקבוע בו את כפרתן של ישראל.

אמנם עדיין צריך להבין מה ענין ראש השנה אצל תמוז, ואף אם אינו מוכרח להיות בא' בתשרי מ"מ מה המשך בעמוד האחרון

בפתח הגליון

תורה נתנה לישראל במתנה

בעמדינו כעת בתחילת ספר בראשית, איתא בברכות ה' א' **תניא רבי שמעון בן יוחאי אומר שלש מתנות טובות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל, וכולן לא נתנו אלא ע"י יסורין,** (צ"ב מהו הלשון שאמר רבי שמעון 'מתנות טובות' הרי לכאורה מתנה אינה ניתנת בקושי, וע"ד מ"ש חז"ל דמציאה באה בהיסח הדעת). **אלו הן תורה וארץ ישראל והעולם הבא,** תורה מנין שנאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו קה ומתורתך תלמדנו, ארץ ישראל דכתיב כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוקיך מיסרך וכתיב בתריה כי ה' אלוקיך מביאך אל ארץ טובה, העולם הבא דכתיב כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר. (יש לציין שבפסוקים שרשב"י מביא על תורה וארץ ישראל מבואר שהקב"ה הוא המייסר).

דברי הגמרא צריכים לימוד וביאור דלכאורה מתחילת דברי רבי שמעון נראה דמייירי בשעת נתינת המתנה, דבשעה שנתנה המתנה אז נתנה ע"י יסורים, (ולכאורה גבי ארץ ישראל נמי מייירי בשעת נתינת המתנה), וצ"ב א"כ מהו המקור שהביא לכך רבי שמעון מהפסוק אשרי הגבר אשר תיסרנו קה, שנראה דמייירי בכל אדם ובכל שעה שלומד, שהתורה נתנת לו ע"י יסורים.

ונראה לכאורה להביא ראיה דהכוונה כמו שפתח רבי שמעון, דלעיל שם בגמ' איתא הכי, אמר רבי שמעון בן לקיש כל העוסק בתורה יסורין בדילין הימנו וכו', אמר ליה רבי יוחנן הא אפילו תינקות של בית רבן יודעין אותו שנאמר ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלוקיך והישר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו ושמרת כל חוקיו כל המחלה אשר שמת במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך. הלום מבואר דלא פליגי בזה וגם רבי יוחנן מודה לר"ל אלא דהוא הביא לזה מקרא מלא שמפורש כן.

עוד נראה כן מהא דלא נשנה קנין זה של תורה בין קניני התורה, והא דאיתא שם בקבלת היסורין לכאורה הכוונה שאם יש לו יסורים שיקבלם באהבה, וכ"פ במחזור ויטרי (וע"ש ברש"י בקבלת היסורין. כדאמרין בברכות ה' א') אשרי הגבר אשר תיסרנו קה, אימתי בזמן שתורתך תלמדנו, שהקדוש ברוך הוא מביא יסורין של אהבה לעוסק בה להרבות שכרו לעולם הבא).

ועי' בפרק קנין התורה (אבות פ"ו מ"ח) מימרא דרבי שמעון בן יוחאי, והכי איתא שם, רבי שמעון בן יהודה משום רבי שמעון בן יוחאי אומר, הנוי והכח והעשר והכבוד והחכמה והזקנה והשיבה והבנים, נאה לצדיקים ונאה לעולם. והנה כל זה הוא היפך היסורים לכאורה. הלום מבואר דאין התורה נתנת דווקא ע"י יסורים, וצ"ב. ושמא יש סיבות נוספות שנצרך יסורים לאדם בשביל לזכך החומר וכדומה.

עשרה מאמרות כנגד עשרת הדברות

דברי המדרש בעשרה מאמרות כנגד עשרת הדברות

במדרש 'זוה"ק ויקרא י"ב ב' ופסיקתא רבתי כ"א) מבואר כי עשרה מאמרות שבמעשה בראשית הם כנגד עשרת הדברות, ומבואר שכשישראל מקיימים את עשרת הדברות נעשה חיזוק ועילוי בבריאה בעשרה מאמרות שבהם נברא העולם.

ויתכן כי לפי דברים אלו יבואר המשנה באבות (ה' א') '**בעשרה מאמרות נברא העולם ומה תלמוד לומר והלא במאמר אחד יכול להבראות אלא להפרע מן הרשעים שמאבדים את העולם שנברא בעשרה מאמרות ולתן שכר טוב לצדיקים שמקימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות**'. והביאור כי באו לפרש מה טעם נברא העולם בעשרה מאמרות ולא נברא במאמר אחד, וביאורו כי מכיון שכל המצות רמוזים בעשרת הדברות (כמ"ש הגאונים) וכל מצוה ומצוה יש לה שייכות לאיזה מאמר מעשרה מאמרות, ומכיון שעשרת הדברות הם כנגד עשרה מאמרות, נמצא כל דבור מעשרת הדברות הוא כנגד מאמר אחד, ונמצא כי כל מצוה פועלת תיקון ועילוי בדיבור אחד מעשרה מאמרות וכל עבירה גורמת לקולו בדיבור אחד עשרה המאמרות.

והנה כשהאדם יודע מה נפעל מכל מעשה שלו ואיך על ידי כל מצווה מתקן איזה חלק בבריאה ועל ידי כל עבירה מקלקל בבריאה אזי יש עליו יותר אחריות ויותר נקרא על שמו תיקון הבריאה כולה - יותר מאם היה יודע בכללות שבכל מצוה יש תיקון ובכל עבירה יש לקלוקל, שכעת הרי זה בכלל כוונתו במעשה המצווה שתפעל פעולה זו בתיקון הבריאה, וגם הרי זה בכלל כוונת העבירה לקלקל בבריאה, ולכן טפי יש עונש לרשעים ושכר לצדיקים כשנברא ב' מאמרות שאזי ידוע כי כל מצוה מכוונת כנגד מאמר יותר מאילו ידע בכללות שמצווה מתקנת ועבירה מקלקלת.

המאמר 'יהי אור' כנגד הדיבור הראשון 'אנכי ה' אלקיך'

ועתה נבוא לפרש הדברים איך כל דיבור הוא כנגד מאמר אחד. הנה המאמר הראשון '**יהי אור**' הוא כנגד הדיבור הראשון - **אנכי ה' אלקיך**, והטעם כי בכל מקום האמת נקראת 'אור' והשקר נקרא 'חושך' והאמונה היא תכלית האמת ולכן 'יהי אור' רומז אליה. ורבותינו אמרו (סנהדרין צ"ז א') תנא דבי אליהו ששת אלפים שנה הוי עלמא שני אלפים תהו שני אלפים תורה ושני אלפים ימות המשיח, ונראה כי הדברים רמוזים בפסוקי בראשית שמתחילה 'והארץ היתה תהו ובהו' ואחר כך 'ויאמר אלקים יהי אור' שזה אור האמונה שהפיץ אברהם אבינו ע"ה בשני אלפים תורה.

המאמר 'יהי רקיע' כנגד הדיבור השני 'לא תשתחוה להם'

המאמר השני '**יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים**' הוא כנגד הדיבור השני '**לא תשתחוה להם**' וגו', והביאור בזה ביארו במדרש 'זוה"ק ויקרא י"ב ב' ופסיקתא רבתי כ"א), שישראל הם הרקיע שבתוך המים ועליהם נאמר (בראשית א' י"ז) 'ויתן אתם אלקים ברקיע השמים', והם מפרידים בין מים העליונים והיינו קודשא בריך הוא שנאמר (ירמיה ב' ג') '**כי שמים רעות עשה עמי אותי עזבו מקור מים חיים**', לעבודה זרה שהם המים התחתונים כדכתיב (שם) '**לחצוב להם בארות בארות נשברים**' וגו', ולכן **יהי רקיע** הוא כנגד **לא תשתחוה להם** וגו', שעניינה הוא לעבוד את השי"ת לבדו ולהפריד בין מים למים היינו בין עבודת ה' לעבודת אלילים.

המאמר 'יקוו המים' כנגד הדיבור השלישי 'לא תשא שם ה' אלקיך'

המאמר השלישי '**יקוו המים למקום אחד ותראה היבשה**' הוא כנגד הדיבור השלישי '**לא תשא שם ה' אלקיך לשוא**', והטעם כי לאו זה בא לומר שאף על פי שהתרתי לכם לקרות בשמי על האוכל אעפ"כ לא תשא שמי לשוא, וכן הוא ענין 'יקוו המים' שהוא הגבלה בשליטת המים שהם רוחניים יותר ובא לומר שהם יקוו למקום אחד דווקא, 'ותראה היבשה' - שהוא בחינת החומריות שלא יזכיר שם שמים יותר ממה שהתרתי לכם.

המאמר 'תדשא הארץ' כנגד הדיבור הרביעי 'זכור את יום השבת'

המאמר הרביעי '**תדשא הארץ דשא עשב מזרע זרע עץ פרי עשה פרי**' וגו' הוא כנגד הדיבור הרביעי '**זכור את יום השבת לקדשו**' והעניין כי טעם השביתה בשבת הוא זכר ליציאת מצרים כמ"ש בדברים (ה' ט"ו) והביאור כי הוא זכר ליציאת מצרים שתהיה לעתיד לבוא באלף השביעי שיבער השי"ת את רוח הטומאה מהארץ ויצאו בני ישראל מן כל הגליות לעולם וכל הגליות נקראו על שם מצרים כמ"ש במדרש (בראשית רבה ט"ז ד'), וזה נרמז בענין העץ שיוצא מן היבשה שהוא החומריות לרוח שהוא הרוחניות והוא דוגמת יציאת מצרים שהעץ יוצא ממצרי.

המאמר 'יהי מאורות' כנגד הדיבור החמישי 'כבד את אביך'

המאמר החמישי '**יהי מארת ברקיע השמים**' הוא כנגד הדיבור החמישי '**כבד את אביך ואת אמך**' והטעם כי המאורות הם אור נאצל ממנו יתברך שאינו רק הארה קטנה מאורו יתברך, וכן הוא ענין הכיבוד אב ואם שהיא מצוה לכבד ההורים לא מצד עצמם רק מצד שהם מעבירים את האמונה בהשי"ת מדור לדור, ושני המאורות רומזים לאב ואם כי השמש שהוא המאור הגדול רומז לאב שהוא המשפיע, והלבנה היא המאור הקטן רומזת לאם שהיא מקבלת מהאב כמו הלבנה שמקבלת האור שלה מהשמש, וביחד הם המאורות שמעבירים האור של האמונה לבניהם דוגמת השמש והירח שמעבירים האור לנבראים.

המאמר 'שרצו המים' כנגד הדיבור השישי 'לא תרצח'

המאמר השישי '**שרצו המים שרץ נפש חיה ועוף יעופף על הארץ**' הוא כנגד הדיבור השישי '**לא תרצח**' שכשם שהם אינם רוצחים זה את זה שאין הדגים באויר ואין העופות בים כך אתם לא תרצחו זה את זה. ובמדרש (פסיקתא רבתי כ"א) פרשו טעם השייכות ביניהם כי ציווה השי"ת שלא תרצח ולא תהוי כדגים שבולעים זה את זה.

המאמר 'תוצא הארץ' כנגד הדיבור השביעי 'לא תנאף'

המאמר השביעי '**תוצא הארץ נפש חיה למינה בהמה ורמש**' הוא כנגד הדיבור השביעי '**לא תנאף**' שכשם שהבהמות אינם מזדווגים מין בשאינו מינו כך אתם אל תזדווגו מין בשאינו מינו, והעניין כי הבהמות מטבעם אינם מזדווגים כלאים (וכמ"ש הרמב"ם במו"נ ח"ג פמ"ט) וכמו כן אתם אל תזדווגו מין על שאינו מינו וכל שאינה מיוחדת לו אינה מינו, ואף על פי שהבהמות באים אף על מי שאינה מיוחדת לו מכל מקום האדם שיש בו צלם אלוקים ראוי לו להתנהג בפרישות מהחומר ושלא לבוא על מי שאינה מיוחדת לו שהיא גם כן אינה מינו.

המאמר 'נעשה אדם' כנגד הדיבור השמיני 'לא תענה'

המאמר השמיני '**ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו**' הוא כנגד הדיבור התשיעי '**לא תענה ברעך עד שקר**' כי נצטוונו בזה על ענין המשפט שעושים הבית דין שלא לעוותו, והטעם בכדי להעמיד את צלם אלוקים בבריאה ושלא ישחיתו הבנ"א לעשות ככל העולה על רוחם, ולכן הוא כנגד 'נעשה אדם בצלמנו כדמותנו' שעל ידי המשפט עומדים בני אדם בצלם אלוקים. טעם נוסף כי אמרו רבותינו שתחילה עלה במחשבה לברוא העולם במידת הדין וזהו 'צלמנו' פי' בהנהגה שלנו, וזה הדין שעושים הבנ"א. ובמדרש (פסיקתא רבתי כ"א) אמרו חברך דבצלמא דמך לא תסהיד ביה לשקר.

המאמר 'הנה נתתי' כנגד הדיבור התשיעי 'לא תגנוב'

המאמר התשיעי '**ויאמר אלקים הנה נתתי לכם את כל עשב זרע זרע אשר על פני כל הארץ וגו'** הוא כנגד הדיבור השמיני '**לא תגנוב**', והטעם כי בפסוק זה ד'הנה נתתי לכם' נתחדש ענין הבעלות וענין ממונו של האדם ולכן הוא כנגד 'לא תגנוב' שזה הציוי הפרטי שעל כל אחד ואחד שלא יגנוב מחברו, (והוא היפך סדר הדיברות וכ"ה בפסיקתא רבתי ובזוהר שם והטעם כי 'הנה נתתי' משמע שנתתי כבר וזה עוד קודם שנבראו, כי בבריאת הנפש כבר ניתן הבעלות הממונית ועוד קודם לבריאת הגוף ולכן הנה נתתי בסדר הדברות הוא קודם אעפ"י שנכתב במאמרות אח"כ).

המאמר 'בראשית' כנגד הדיבור העשירי 'לא תחמוד'

ובמאמר העשירי פליגי שהגמ' (ר"ה ל"ב א') ס"ל ד'**בראשית**' נמי מאמר וי"ל שזה כנגד הדיבור העשירי '**לא תחמוד**' שבראשית ענינו הוא בריאת ה'ראשית' ופי' בריאת המקום ובריאת הזמן, וזהו ענין לא תחמוד שלא יחמוד מה שיותר מן המקום שלו ומה שאינו שייך אליו.

דעות המדרשים במאמר העשירי והביאור איך הם כנגד הדיבור העשירי

ובמדרש (פרקי דר"א פ"ג בסופו) אמרו שהמאמר העשירי הוא '**לא טוב האדם היות לבדו אעשה לו עזר כנגדו**', ויש לבאר שכיון שהשי"ת נתן לאדם מין ששיך לו אזי ניתן לו חלקו ונצטווה שלא יחמוד מינים אחרים, שכל זמן שלא ניתן לו חלקו אי אפשר לצוות שלא יחמוד מין אחר, וכמ"ש רש"י (ב' כ"ג) שמתחילה בא על כל בהמה וחיה ולא נתקרה דעתו עד שבא על חוה.

ובמדרש (תק"ו חדש פ"ד א') אמרו שהמאמר העשירי הוא '**ויאמר להם אלקים פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה**' ויש לבאר בזה גם כן כנ"ל שסוף המאמר הוא 'וכבשוה' פי' שיכבוש כל אחד חלק לעצמו ויהיה לו חלקו ולא יחמוד חלק חברו שכבר ניתן לו חלקו.

ביאורים על הפרשה

ואפי' שלא בהתראה כי הם אינם אלא כבהמות והורגים אותם בלא התראה.

ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאווה הוא לעיניי ונחמד העץ להשכיל וגו' (ג' ו').

יש לבאר שג' האבות אברהם יצחק ויעקב ראו לתקן חטא אדם הראשון בג' סיבותיו, אברהם תיקן חלק 'כי טוב העץ למאכל' שעסק בגמילות חסדים וקרא שם שמים על האכילה, יצחק תיקן חלק 'וכי תאווה הוא לעיניי' ולכך נסתמא, ויעקב תיקן חלק 'ונחמד העץ להשכיל' ולכך עסק בלימוד התורה שזה בשכל, ומכוח ג' האבות נתקן חטא עץ הדעת שחטאה חוה ושוב נכרתה הברית לדורות עם ישראל.

ותקח מפריו ותאכל ותתן גם לאישה עמה ויאכל (ג' ו').

הנה אדם הראשון לא שמע לציווי ואכל מעץ הדעת ונקנסה עליו מיתה, ומבואר בזוהר הקדוש (ז"ח בראשית כ"ג ע"ב) שאדם הראשון עשה תשובה וקיבל הקב"ה את תשובתו, (וכ"ה בספר הקנה לר"נ בן הקנה ושם מבואר שעשה תשובה עד שנגלה אליו אליהו הנביא זכור לטוב (וזה כשיטת בעל ספר הקנה שכמה שמיטות הם ואלהיה הנביא שמהשמיטה הקודמת אמר לו כן אכן האריז"ל פליג עליו כידוע) ואמר לו נתקבלה תשובתך).

וצ"ב דכיון שנתקבלה תשובתו אם כן מה טעם לא נתבטלה גזירת המיתה מהאדם. ובאמת מבואר במדרש (תנחומא שמות י"ז) כי עניין המיתה היתה מתוכננת מראש קודם חטא אדם הראשון, והטעם שסובב השי"ת שיהא על ידי חטא אדם הראשון הוא מפני שאין הקדוש ברוך הוא מייחד שמו על הרעה ולכך סובב כי הרעה תהיה כקנס על שחטא, ולפי זה יש לומר דאע"פ שהתשובה מועילה מכל מקום הגזירה לא נתבטלה כי היא כבר נקנסה עוד קודם החטא ואין זה אלא היכי תמצא שבעבורה נתלה עניין המיתה.

ונראה בדרך נוספת, כי באמת אף על פי שעשה תשובה מכל מקום רושם חטא נשאר עליו ולכך לא הועילה התשובה להעביר הגזירה שנגזרה בעבור רושם החטא, וראיה לזה מענין הקרבן שמה טעם חייב החוטא בשוגג להקריב קרבן ומפני מה לא מספיק שיעשה תשובה וימחל לו, וראיה דאף על פי שהתשובה מועלת מכל מקום רושם חטא יש כאן וזה אינו נמחה רק על ידי הקרבן.

ובזוהר חדש (בראשית כ"ג ע"ב) תרצו בדרך מחודשת שבאמת מתחילה לא היה הכוונה שאם לא יאכל מעץ הדעת יחיה לעולם אלא היה הכוונה שיחיה זמן רב עד שימות, וכאשר נגזרה הגזירה כי ביום אכלך ממנו מות תמות היה ראוי שימות מיד, ורק כיון שעשה נתבטלה הגזירה והאריך לו הקב"ה את ימיו לזמן רב כמו שהיה בסוף.

ויאמר מי הגיד לך כי עירם אתה המן העץ אשר צויתך לבלתי אכל ממנו אכלת. (ג' ו"א).

הנה כאן בזה הפסוקים מבואר העניין שצריך לילך בצניעות ולכסות הגוף, ויש להתבונן בזה באמת מה טעם קודם חטא אדם הראשון היו הולכים ערומים ואחר חטאו הוצרכו לכסות בשרם, ובפשיטות הכוונה כי קודם חטא אדם הראשון לא ידע האדם שהוא ערום ורק אחרי כן הבין זאת, וזה קשה מאד לומר שאחר החטא השיג השגה שלא השיג קודם החטא.

יש לפרש הכוונה בזה כי קודם חטא עץ הדעת לא היה ענין הרע מעורב בהם והיו הולכים ערומים בלא בשת, אבל כיון שחטאו נתערב ענין הרע בגופם ושוב יש להם בושת בראית ערותם כיון שענין הרע מעורב בו, ולכך הוצרכו לעלי תאנה לכסות ערותם. וזהו טעם הלכות צניעות בכיסוי הגוף מצד הבושת בהרע המעורב בו, ופשוט.

בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ. (א' א').

ביאור הפסוק פרשו בתיקוני זוהר (תקון כ"ה) 'בראשית ברא אלוקים' בזה הספר שנקרא 'ראשית' שנאמר (משלי ח' כ"ב) 'ה' קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז', בזה 'ברא אלוקים את השמים ואת הארץ' כמו שאמרו בזוה"ק כי נסתכל הקב"ה בתורה וברא בה את השמים ואת הארץ.

בראשית ברא אלקים וגו'. (א' א').

במדרש רבה (פרשה א' ו') אמרו **רב הונא בשם רב מתנה אמר בזכות שלשה דברים נברא העולם, בזכות חלה ובזכות מעשרות ובזכות ביכורים, ומה טעם בראשית ברא אלקים, ואין ראשית אלא חלה שנאמר (במדבר ט"ו כ') ראשית עריסתכם, ואין ראשית אלא מעשרות היך דאת אמר (דברים י"ח ד') ראשית דגנך, ואין ראשית אלא ביכורים שנאמר (שמות כ"ג י"ט) ראשית בכורי אדמתך וגו'. ע"כ. וצ"ב הכוונה בזה.**

ונראה דב' מיני מצוות יש, הא' המצוות ששייכות לפרישות מן החומר כדוגמת טהרות, קרבנות וכיוצ"ב, (שהם עניינם לפרוש מזהמת החומר ושלא להכנס למקדש טמא, וכן ענין הקרבנות שהוא תחת האדם וכאלו הקריב עצמו על גבי המזבח), והב' מצוות ששייכות לקידוש החומריות שנשתמש בחומריות עצמה לצורך עבודת ה'.

וזהו בשביל תרומה וביכורים שנקראו ראשית פי' הבריאה כולה נבראת בשביל שנקדש את החומר ונשתמש עם החומריות לעבודת ה', ואף העפר שהוא החומרי ביותר נגדל בו פירות ונקרא שם שמים עליהם. ומ"ש מעשרות ביכורים וחלה לאו דוקא שה"ה שאר ענייני זרעים אלא שהם החשובים והחביבים שבכולם, כי המעשרות היא נתינה חשובה שראוי להתכבד בה, והביכורים הם החביבים ביותר שמביאים אותם לבית המקדש, וחלה לאו דוקא שה"ה תרומה שהוקשה לחלה וכמ"ש בהמשך הפסוק (במדבר ט"ו כ') 'כתרומת גורן כן תרימו אותה', נמצא כלול בזה עיקר ענין העבודה שבחומריות - תרומה מעשרות חלה וביכורים.

וזהו מ"ש בנבואת בלעם (במדבר כ"ג י') **'מי מנה עפר יעקב'** ופרש"י מי מנה המצוות שמקיימים בעפר כגון לא תחרוש בשור וחמור וכיוצ"ב, והביאור כנ"ל שאפי' הדבר החומרי ביותר שהוא העפר מקדשים אותו ומקיימים בו מצוות.

וזה (אבות פ"ג כ"א) 'אם אין קמח אין תורה ואם אין תורה אין קמח' נראה שהתורה היא היכי תמצא לקמח, ויש לומר שבבחינה זו יש בו תכלית בקמח שמקדשים בו את החומריות ומברכים בו להשי"ת ואוכלים כפי דיני התורה ומה שהתירה, ומקיימים באכילה את המצוות שבקמח שהם מטרה בפני עצמה לקדש את החומריות.

(ונראה שזהו ענין השולחן כנגד מצוות שבחומריות, והמנורה כנגד המצוות שבפרישות מן החומר כמ"ש (משלי ו' כ"ג) **'כי נר מצווה ותורה אור'** נראה שהמנורה רומזת אל התורה ואל המצוות (והיא ו' קנים כנגד ו' סדרי משנה והאמצעי כנגד 'ראת השם היא אוצר'), וזהו **'ושמת את המנורה נכח השולחן'** שישתמש בחומר לפי דיני המצוות (שהוא המנורה) ואזי גם החומר קדוש).

ויצו ה' על האדם לאמר מכל עץ הגן אכל תאכל. (ב' ט"ז).

מבואר בגמרא (סנהדרין נ"ז ב') דעכו"ם נהרג אם לא קיים אחד מז' מצוות בני נח, והטעם בזה יש לבאר על פי מה שכתבו רבותינו בזוה"ק (ז"ח בראשית) שישאל בלחודאי יש בהם נשמה אבל עכו"ם אין בהם רק נפש חיה והיא הנפש הבהמית, ולכך ישראל אין הורגים אותו על כל המצוות ורק בעדים ובהתראה כי ישראל יש בהם נשמה הקדושה ולכך הם חשובים יותר ואין הורגים אותם כי אם עבר על עבירה חמורה ובהתראה, אבל עכו"ם אין בהם נשמה ורק נפש חיה ולכך הורגים אותם

דברים בעקבות המאורעות האחרונים

ה' כתב 'וכן המצות הם תרי"ג, והם נכללים באחת, כמו שאמרו 'בא חבקוק והעמידן על אחת', והוא הבטחון, כמו שכתוב 'וצדיק באמונתו יחיה' עכ"ל.

ובספר קול אליהו [החדש תהילים קל"א ב'] הביא ששאלו את הגאון מוילנא מהו הבטחון השלם, ואמר כי כבר פירש לנו דוד המלך ע"ה שאמר [תהילים קל"א ב'] **'אם לא שויתי ידוממתי נפשי כגמול עלי אמו כגמול עלי נפשי'**, והיינו שכמו הגמול היונק משדי אמו כאשר ינק די שבעו אינו דואג ושם אל ליבו אם יהיה לו מה לינק אחר שעה או שתים כאשר ירעב, כך הוא תכלית שלמות הבטחון בהשי"ת שלא לדאוג כלום דאגת מחר ולהרגיש כגמול עלי אמו. והנה הבוטח בהשי"ת בכל לבבו ומקיים מצוותיו כל ימיו בנעימים שהרי הוא בטוח שכל מה שיעבור עליו הכל בגזירת עליון וכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, וזהו שנתכוון הפסוק באמרו **'לטוב לך'** כי באמת השי"ת אינו צריך כל העבודה ורק שציונו המצוות כדי שנגיע לבטחון השלם וזה בכדי 'לטוב לנו' כל הימים.

ומה שיש להתבונן הוא איך כל המצוות מביאות אותנו לבטחון ודבקות בהשי"ת, ונראה כי מבואר בדברי רבותינו [במדבר רבה פ"ג ט"ז ותרגום יונתן שמות כ"ד י"ב] שכל המצוות רמזות וכלולות בעשרת הדברות, וכשנתבונן נמצא כי חמשה הדברות הראשונות מביאות אותנו אל הבטחון והדבקות בהשי"ת, וזה ענין הדיבור הראשון והשני המורים על האמונה, וזכור את יום השבת גם הוא מורה על האמונה, ולא תשא שם ה' אלקיך מורה על כבודו יתברך שהוא ענין הנאצל מהאמונה, וכבר את אביך הוא גם כן כדי שנלמד מזה לכבד את השי"ת, ועוד שהם המלמדים אותנו לדעת את ה' ולכן ראוי לנו לכבדם.

וטעם חמשה דברות אחרונות המביאות לעקור ממנו את המידות הרעות כי בשביל שנדבק בו באמת צריך לפנות הלב אליו יתברך, וכמו שכתוב [תהילים ע"ח ה'] **'דור לא הכין ליבו ולא נאמנה את אל רוחו'**, ולכן אסרה לנו תורה את המידות הרעות בה' דברות אחרונות שכולם מורים על ריבוי העסק בענייני עולם הזה וטרדותיו, כגניבה ורציחה שנאסרו כדי למנוע את תאוות הנקמה המגיעה מריבוי הטיידה בענייני העולם, וכחמדה והניאוף שמביאים לריבוי עסק בענייני העולם הזה.

טעם נוסף בחמשה הדברות האחרונות כי העיקרים הללו הם התולדה המגעת מחיי האמונה והבטחון, כי באמת ממידת הבטחון אין שום מקום למידות הרעות אחר שיוודע כי הכל בחשבון אצלו יתברך והוא משלם לאיש כפעליו, כי מה שייך לקנאות כשיוודע שהכל מאיתו יתברך, ומה שייך לרדוף אחר התאוה והכבוד כאשר יודע שהוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, ואם כן בוודאי לא תגיע לו טובה יותר ממה שנגזר עליו, ואם נגזר עליו בוודאי יקבלנו גם בלא הרדיפה אחריו.

ועל זה אמר הכתוב [איוב כ"ח כ"ח] **'הן יראת ה' היא חכמה וסור מרע בינה'**, והכוונה כי בכדי להשיג יראת השם צריך חכמה, אבל ה'סור מרע' היא ה'בינה' פירוש שמתוך שמבין דבר מתוך דבר ומנהיג עצמו במידת היראה ממילא פורש מן הרע, שכיון שיוודע שהכל ביד השי"ת ממילא אין לו במה לקנאות ואין לו לרדוף אחר התאוה והכבוד בידעו שלא יקבל רק מה שנגזר עליו, ולכן 'סור מרע' נקרא 'בינה' שהיא התולדה מיראת השם וכנ"ל.

יעזרנו השי"ת להתחזק ולהתעורר לעבודתו באמת ונזכה שלא ישמע עוד שוד ושבר בגבולינו, אכ"ר.

המאורעות האחרונים שארעו לנו מחייבים אותנו להתבונן מחדש בתכלית החיים ותפקידם. הפסוק [דברים י' י"ב] אומר **'ועתה ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך כי אם ליראה את ה' אלקיך ללכת בכל דרכיו ולאהבה אתו ולעבד את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך, לשמור את מצות ה' ואת חקתיו אשר אנכי מצוך היום לטוב לך'**. נצטוונו בזה על מצוות היראה למדחל מקמיה מריה, על ההליכה בכל דרכיו, על אהבתו יתברך, ואחר כך מבואר הציווי הכללי של עבודת העשין כמו שכתוב 'ולעבד את ה' אלקיך' וגו', ומבואר הציווי הכללי של שמירת הלאוין כמו שכתוב 'לשמור את מצות ה' וגו', ואחר כל זה כתוב שהמטרה בכל זה הוא 'לטוב לך' והיינו שכל ענין מצוות אלו מטרתם הוא בשביל 'לטוב לך'.

ויסוד העניין שתכלית כל המצוות הוא להיטיב לנו מפורש בתורה בפעמים רבות בספר דברים, ונפרטם כאן מקומם, בפרק ה' פסוק כ"ו נאמר **'מי יתן והיה לבבם זה ליראה אתי ולשמור את כל מצותי כל הימים למען ייטב להם ולבניהם לעלם'**, ושם בפסוק ל' נאמר **'בכל הדרך אשר צוה ה' אלקיכם אתכם תלכו למען תחיון וטוב לכם והארכתם ימים בארץ אשר תירשון'**, ובפרק ו' פסוק י"ח נאמר **'ועשית הישר והטוב בעיני ה' למען ייטב לך וגו'**, ושם בפסוק כ"ד נאמר **'ויצונו ה' לעשות את כל החקים האלה ליראה את ה' אלקינו לטוב לנו כל הימים וגו'**, ובעוד כמה מקומות.

והנה בפרק ח' פסוק ט"ז הפסוק מפרט ומבאר מהי אותה הטובה האמורה, וכך נאמר **'המאכילך מן במדבר אשר לא ידעון אבתך למען ענתך ולמען נסתך להיטבך באחריתך'**, ונראה שהטובה האמורה בפסוקים הללו אינה בעולם הזה, אלא 'באחריתך' - לעתיד לבוא ולימות המשיח. אמנם בפשיטות אי אפשר לומר כן שהרי מפורש בכמה מקומות שהטובה הזאת היא גם בעולם הזה, בפרק ה' פסוק ל' נאמר **'בכל הדרך אשר צוה ה' אלקיכם אתכם תלכו למען תחיון וטוב לכם והארכתם ימים בארץ אשר תירשון'**, ומבואר במפורש שהטובה תהיה 'בארץ אשר תירשון' וזה בעולם הזה, ובפרק ו' פסוק י"ח נאמר **'למען ייטב לך ובאת וירשת את הארץ הטבה'** ומשמע שזה טובה שבעולם הזה, ויותר מזה מפורש בפרק ו' פסוק כ"ד **'לטוב לנו כל הימים'**, ומשמע שהכוונה גם לטובה שבעולם הזה. אלא שצריך ביאור בזה איך על ידי המצוות יהיה לנו טוב כל הימים.

והביאור בזה כי מצינו בדברי רבותינו שעיקר תכלית המצוות הם להביא אותנו לבטחון ודבקות בהשי"ת, וכמו שאמרו [ברכות ס"ג א'] **'דרש בר קפרא איזהו פרשה קטנה שכל גופי תורה תלויים בה בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך'**, ואמרו עוד [מכות כ"ד א'] **'בא חבקוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחיה'**. ויסוד העניין כבר מבואר בפסוק שנאמר [תהילים ע"ח ה'] **'יקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל וגו' למען וגו' וישימו באלקים כסלם ולא ישכחו מעללי אל ומצותיו ינצרו'**, מבואר בזה כי עיקר תכלית התורה הוא להביא את האדם לבטחון בהשי"ת.

והגאון מוילנא [בפירושו על משלי כ"ב י"ט] כבר עמד על זה הפסוק וכתב וז"ל **'ועקר נתינתו התורה בישראל הוא כדי שישמו בטחונם בה'**, כמו שכתוב 'וישימו באלקים כסלם' וגו', וגם כן לספר אחר כך לבניהם, כמו שכתוב 'למען ידעו דור אחרון', והוא לפי שעיקר הכל הוא הבטחון השלם, והוא כלל כל המצוות, כמו שכתוב 'ולא ישכחו וגו' ומצותיו ינצרו'. ובמקום אחר [משלי ל'

המשך מעמוד ראשון

בחדשי החורף כבר נשלם בנין המועדים ואין צורך עוד למועדים.

וממילא נראה שעבודת חדשי החורף היא העבודה של אחר המועדים, שמאחר שנתבאר שהמועדים הם המשך אחד ועבודה אחת של בנין המועדים, הרי נשלם הבנין בשבעה חדשים, ומאכן ואילך עבודתנו היא לקחת את כל הבנין הזה שקנינו ובנינו בנפשינו, ועם זה לעשות את עבודת ה' שביום יום בימות החול של השנה. ועיקר התכלית של כל ההתרומומות אינה שהאדם יתרום בצורה חד פעמית, אלא שהאדם יקח את ההתרומומות הזו ומכוחה יתעלה לכל חדשי השנה. וא"כ אדרבה זהו מעיקרא הצורה שקבע הקב"ה בבריאה, שתחילת השנה היא בנין המועדים שהוא מרום ומעלה את ישראל, והחלק השני של השנה הוא ימות החול ועבודת ה' הרגילה, שנבא עם כל עבודת המועדים ומכאן נעשה בשלימות את העבודה של ימות החול. ויה"ר שהקב"ה יסייע בעדינו.

תגובות והוספות יתקבלו בברכה, ויבאו בעז"ה במדור ההערות (על דעת העורך)

ניתן לשלוח תגובות וכן לקבל את הגליון (וספר אליה תמימה) במייל, בכתובת 28315615645@gmail.com או בטל' 0527195975

ניתן לקבל את הגליון במייל בכתובת הנ"ל, כמו"כ ניתן לקבל ספר אליה תמימה (מהדורת מייל)

לתרומות נא לפנות לכתובת המייל או לטל' הנ"ל, ניתן להנציח את הגליון